

DZIAŁ X

EDUKACJA I WYCHOWANIE

Uwagi ogólne

1. Z dniem 1 IX 1999 r. rozpoczęto wprowadzanie reformy ustroju szkolnego, której zasady reguluje ustawa z dnia 8 I 1999 r. - Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. Nr 12, poz. 96) z późniejszymi zmianami.

W wyniku wdrażania nowego systemu edukacji:

- w roku szkolnym 1999/2000 w miejsce 8-letnich szkół podstawowych powstały 6-letnie szkoły podstawowe i 3-letnie gimnazja, w których nauka jest obowiązkowa,
- w roku szkolnym 2002/03 zaczął funkcjonować system szkół ponadgimnazjalnych, obejmujący: 2-3-letnie zasadnicze szkoły zawodowe, 3-letnie licea ogólnokształcące, 3-letnie licea profilowane i 4-letnie technika oraz w roku szkolnym 2004/05 – dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych – 2-letnie uzupełniające licea ogólnokształcące i 3-letnie technika uzupełniające; ponadto do szkół ponadgimnazjalnych zalicza się od roku szkolnego 2003/04 szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz od roku szkolnego 2004/05 - 3-letnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy.

2. W związku ze stopniowym wprowadzaniem reformy ustroju szkolnego, obok **szkół ponadgimnazjalnych** (dla absolwentów gimnazjum), działają jeszcze - do czasu zakończenia cyklu kształcenia - **szkoły ponadpodstawowe** (dla absolwentów 8-letniej szkoły podstawowej) oraz ich oddziały będące w strukturze szkół ponadgimnazjalnych (część szkół ponadpodstawowych została przekształcona w szkoły ponadgimnazjalne).

W obecnej edycji Rocznika dane dotyczące **szkół ponadgimnazjalnych** (dla absolwentów gimnazjum) **podaje się łącznie ze szkołami ponadpodstawowymi** (dla absolwentów 8-letniej szkoły podstawowej), przy czym prezentowane dane, jeśli nie zaznaczono inaczej, dotyczą:

- w roku szkolnym 2000/01 – szkół ponadpodstawowych: zasadniczych (zawodowych), liceów ogólnokształcących i średnich zawodowych,
- w roku szkolnym 2004/05 – szkół ponadgimnazjalnych podawanych – w przypadku szkół zasadniczych zawodowych, liceów ogólnokształcących i techników – łącznie ze szkołami ponadpodstawowymi i ich oddziałami,
- w roku szkolnym 2005/06 szkół ponadgimnazjalnych, z wyjątkiem szkół dla dorosłych, które podaje się łącznie ze szkołami ponadpodstawowymi i ich oddziałami.

CHAPTER X

EDUCATION

General notes

1. On 1 IX 1999 the introduction of school system's reform was initiated, the rules of which were regulated by the Law of 8 I 1999 – Regulations introducing the reform of school system (Journal of Laws No. 12, item 96) with later amendments.

As a result of introduction of new education system:

- in 1999/2000 school year instead of 8-year primary schools, 6-year primary schools and 3-year lower secondary schools were established, education in which was compulsory,
- in 2002/03 school year a system of upper secondary schools, including: 2-3-year basic vocational schools, 3-year general secondary schools, 3-year specialized secondary schools, and 4-year technical secondary schools and in 2004/05 - for graduates of basic vocational schools - 2-year supplementary general secondary schools and 3-year supplementary technical secondary schools; moreover, upper secondary schools since 2003/04 school year cover art schools leading to professional certification and since 2004/05 school year – 3-year special job-training schools.

2. In relation to gradual introduction of school system's reform, besides **upper secondary schools** (for graduates of lower secondary schools), there are still operating – by the time of finishing the educational cycle – **upper secondary (post-primary) schools** (for graduates of 8-year primary school) and their sections, which were in the structure of upper secondary schools; a part of upper secondary (post-primary) schools was transformed into upper secondary schools.

In the present issue of the Yearbook the data concerning to **upper secondary schools** (for graduates of lower secondary school) include **upper secondary (post-primary) schools** (for graduates of 8-year primary school), and the presented data – unless otherwise stated – concern to:

- for school year 2000/01 – the following upper secondary (post-primary) schools: basic vocational schools, general secondary schools and vocational secondary schools,
- for school year 2004/05 – upper secondary schools, in the case of basic vocational schools, general secondary schools and technical secondary schools including upper secondary (post-primary) schools and their sections,
- for school year 2005/06 upper secondary schools, except for schools for adults, presented jointly with upper secondary (post-primary) schools and their sections.

3. Prezentowane w dziale dane dotyczą: wychowania przedszkolnego, szkół dla dzieci i młodzieży, policealnych, wyższych oraz szkół dla dorosłych

4. Dane obejmują szkoły i placówki prowadzone przez jednostki administracji centralnej (rządowej), jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty i województwa) oraz inne osoby prawne i fizyczne.

5. Szkoły i placówki mogą być publiczne, niepubliczne oraz (z wyjątkiem szkół wyższych) niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych. Szkoła niepubliczna może uzyskać uprawnienia szkoły publicznej, jeżeli realizuje minimum programowe oraz stosuje zasady klasyfikowania i promowania uczniów ustalone przez Ministra Edukacji Narodowej, umożliwiające uzyskanie świadectw lub dyplomów państwowych. Jednostki administracji centralnej (rządowej) i jednostki samorządu terytorialnego mogą prowadzić tylko szkoły publiczne. Szkoły podstawowe i gimnazja mogą być tylko publiczne lub niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych. Szkoły wyższe publiczne i niepubliczne (do roku szkolnego 2004/05 określane jako szkoły państwowe i niepaństwowe) od roku szkolnego 2005/06 działają na podstawie ustawy z dnia 27 VII 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365). Uczelnie niepubliczne tworzone są na podstawie zezwolenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

6. **Szkoły dla dzieci i młodzieży** obejmują:

- 1) **szkoły podstawowe** (łącznie ze specjalnymi), spośród których wyróżnia się:
  - a) szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych),
  - b) szkoły filialne (bez szkół specjalnych),
  - c) „małe szkoły” (bez szkół specjalnych), organizowane od roku szkolnego 2001/02, prowadzące klasy I-III dla uczniów, którzy mają utrudniony dostęp do szkół (głównie ze względu na znaczną odległość od miejsca zamieszkania),
  - d) szkoły artystyczne (bez szkół specjalnych), realizujące jednocześnie program szkoły podstawowej.

Z dniem 1 IX 2004 r. wprowadzono obowiązek odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego przez dzieci w wieku 6 lat w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych i przedszkolach (łącznie ze specjalnymi); do roku szkolnego 2003/04 dzieci miały prawo do rocznego przygotowania przedszkolnego;

- 2) **gimnazja** (łącznie ze specjalnymi), spośród których wyróżnia się
  - a) szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych),
  - b) filie gimnazjów (bez szkół specjalnych) — tylko w roku szkolnym 2000/01,
  - c) szkoły przysposabiające do pracy na podbudowie programowej VI klasy szkoły podstawowej;

3. *Data, presented in the chapter are related to: pre-primary education, schools for children and youth, post-secondary schools, tertiary education and schools for adults.*

4. *Data include schools and establishments managed by central (government) entities and local self-government entities (gminas, powiats and voivodships), as well as by other legal and natural persons.*

5. *Schools and establishments can be public, non-public and (with the exception of higher education institutions) non-public with the competence of public school. A non-public school can obtain the competence of a public school if it implements the minimum programme as well as applies the principles of classifying and promoting pupils and students as established by the Ministry of National Education, allowing students to obtain state certificates or diplomas. Central (government) entities and local self-government entities can administer public schools only. Primary schools and lower secondary schools can be public schools, or non-public schools with the competence of public schools only. Tertiary education public and non-public (until 2004/05 school year referred to as state and non-state) since 2005/06 school year operate on the basis of the Law of 27 VII 2005 - Higher Education Act (Journal of Laws No. 164, item 1365). Non-public higher education institutions are established on the basis of a permit of the Ministry of Science and Higher Education.*

6. **Schools for children and youth** include:

- 1) **primary schools** (including special schools), of which:
  - a) sports schools and athletic schools (excluding special schools),
  - b) branch schools (excluding special schools),
  - c) “small schools” (excluding special schools), organized since the 2001/02 school year, comprising grades I-III for children who have limited access (primarily due to distance from place of residence),
  - d) art schools (excluding special schools) simultaneously conducting a primary school programme.

Since 1 IX 2004 an obligatory 1 year pre-primary education has been introduced for children at the age of 6 in pre-primary sections of primary schools and nursery schools (including special schools and nursery schools); until school year 2003/04 children had a right to receive 1 year pre-primary education;

- 2) **lower secondary schools** (including special schools), of which:
  - a) sports schools and athletic schools (excluding special schools),
  - b) lower secondary branch schools (excluding special schools) — only in 2000/01 school year,
  - c) job-training schools on the basis of 6th grade of primary school;

- 3) zasadnicze szkoły zawodowe;
- 4) licea ogólnokształcące;
- 5) uzupełniające licea ogólnokształcące - od roku szkolnego 2004/05;
- 6) licea profilowane - od roku szkolnego 2002/03;
- 7) technika, ujmujące w przypadku szkół ponadpodstawowych - średnie szkoły zawodowe (technika, licea zawodowe i techniczne);
- 8) technika uzupełniająca - od roku szkolnego 2004/05;
- 9) szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe.

7. Szkoły policealne - kształcące w formie dziennej, wieczorowej lub zaocznej - obejmują:

- 1) policealne szkoły zawodowe (1-, 2- lub 3-letnie), łącznie ze szkołami specjalnymi;
- 2) nauczycielskie kolegia języków obcych oraz kolegia nauczycielskie (w których absolwentom nie nadaje się tytułu licencjata; bez szkół specjalnych) prowadzone przez wydziały edukacji wojewódzkich urzędów marszałkowskich.
- 3) kolegia pracowników służb społecznych (3-letnie) - w roku szkolnym 2005/06.

8. Informacje z zakresu szkół wyższych:

- 1) podano łącznie z nauczycielskimi kolegiami języków obcych, w których absolwentom nadaje się tytuł licencjata;
- 2) obejmują cudzoziemców studiujących w Polsce;
- 3) nie obejmują Polaków studiujących za granicą.

Ustawa z 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym przekształciła studia prowadzone w systemie dziennym w studia stacjonarne, a studia wieczorowe, zaoczne i eksternistyczne w studia niestacjonarne.

Studentów i absolwentów wykazano zgodnie z siedzibą poszczególnych szkół wyższych łącznie z filiami, wydziałami i instytucjami zamiejscowymi oraz punktami konsultacyjnymi. Dane nie obejmują szkół resortu obrony narodowej oraz szkół resortu spraw wewnętrznych i administracji.

9. Szkoły dla dorosłych kształcące w formie dziennej i wieczorowej oraz zaocznej obejmują:

- 1) szkoły podstawowe dla dorosłych oraz do roku szkolnego 2000/01 - podstawowe studium zawodowe;
- 2) gimnazja dla dorosłych oraz w roku szkolnym 2000/01 - podstawowe studium zawodowe;
- 3) zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych;
- 4) licea ogólnokształcące dla dorosłych;
- 5) uzupełniające licea ogólnokształcące dla dorosłych - od roku szkolnego 2004/05;
- 6) licea profilowane dla dorosłych;
- 7) technika dla dorosłych, ujmujące w przypadku szkół ponadpodstawowych - średnie szkoły zawodowe (technika i licea zawodowe);
- 8) technika uzupełniająca dla dorosłych - od roku szkolnego 2004/05.

- 3) *basic vocational schools;*
- 4) *general secondary schools;*
- 5) *supplementary general secondary schools - since 2004/05 school year;*
- 6) *specialized secondary schools - since 2002/03 school year;*
- 7) *technical secondary schools in the case upper secondary (post-primary) schools including vocational secondary schools (technical vocational secondary schools and general-technical secondary schools);*
- 8) *supplementary technical secondary schools since 2004/05 school year;*
- 9) *art schools leading to professional certification.*

7. Post-secondary schools — educating in day, evening or weekend form include:

- 1) *post-secondary vocational schools (1-, 2- or 3-year), including special schools;*
- 2) *foreign language teacher training colleges as well as teacher training colleges (in which graduates do not receive title of licentiate; excluding special schools) conducted by education departments of voivodship marshals' offices.*
- 3) *colleges of social work (3-year) in 2005/06 school year.*

8. Data regarding tertiary education (university level):

- 1) *include foreign language teacher training colleges in which graduates receive the title of licentiate;*
- 2) *include foreigners studying in Poland;*
- 3) *do not include Poles studying abroad.*

The studies conducted in day system were transformed into intramural studies as well as the studies conducted in evening, weekend and extramural systems were transformed into non-intramural studies on the basis of the Higher Education Act of 2005.

Data on students and graduates is given according to the seats of higher education institutions including branch sections, faculties and institutes operating in a place different than the place of their seat and consultative points. Data do not include Academies of the Ministry of National Defence and Academies of the Ministry of the Interior and Administration.

9. Schools for adults educating in day and evening as well as weekend form include:

- 1) *primary schools for adults as well as until 2000/01 school year primary vocational extramural studies;*
- 2) *lower secondary schools for adults as well as in 2000/01 school year - primary vocational extramural studies;*
- 3) *basic vocational schools for adults;*
- 4) *general secondary schools for adults;*
- 5) *supplementary general secondary schools for adults - since 2004/05 school year;*
- 6) *specialized secondary schools for adults;*
- 7) *technical secondary schools for adults. In case of upper secondary (post-primary) schools including vocational secondary schools (technical secondary and vocational secondary schools);*
- 8) *supplementary technical secondary schools for adults - since 2004/05 school year.*

10. Szkoły specjalne organizowane są dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dla młodzieży niepełnosprawnej. Kształcenie może być realizowane w systemie szkolnym lub w formie indywidualnej. Kształcenie specjalne odbywa się w funkcjonujących samodzielnie szkołach specjalnych (podstawowych, gimnazjach, ponadgimnazjalnych przysposabiających do pracy - od roku szkolnego 2004/05, zasadniczych zawodowych, liceach ogólnokształcących, uzupełniających liceach ogólnokształcących, liceach profilowanych, technikach, technikach uzupełniających, policealnych), w szkołach ogólnodostępnych (w których tworzone są oddziały specjalne lub klasy integracyjne, ogólnodostępne, terapeutyczne i wyrównawcze) oraz w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych lub zakładach opieki zdrowotnej.

11. Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze są to placówki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w wieku 3 lat i więcej, które z racji niepełnosprawności nie mogą uczęszczać do przedszkola lub szkoły.

12. Młodzieżowe ośrodki wychowawcze przeznaczone są dla młodzieży niedostosowanej społecznie. Zadaniem ośrodków jest eliminowanie przyczyn i przejawów niedostosowania społecznego oraz przygotowanie wychowanków do samodzielnego życia, zgodnie z normami prawnymi i społecznymi.

13. Młodzieżowe ośrodki socjoterapii są placówkami dla młodzieży niedostosowanej społecznie, z zaburzeniami zachowania i zagrożonej uzależnieniem w stopniu utrudniającym realizację zadań życiowych bez udzielenia pomocy specjalnej pomocy.

14. Ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze są placówkami umożliwiającymi dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim realizację obowiązku szkolnego poprzez uczestnictwo w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych.

15. Dane o nauczycielach, poza nauczycielami akademickimi, dotyczą nauczycieli (łącznie z nauczycielami religii) zatrudnionych przy realizacji obowiązujących zajęć edukacyjnych, tj. bez wychowawców świetlic, bibliotekarzy, prowadzących wyłącznie zajęcia pozalekcyjne.

Dane o nauczycielach akademickich dotyczą zatrudnionych na stanowiskach: profesora, docenta, adiunkta, asystenta oraz zatrudnionych na pozostałych stanowiskach dydaktycznych: starszego wykładowcy, wykładowcy, lektora, instruktora.

Dane o nauczycielach od roku szkolnego 2001/02 dotyczą pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

16. Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki opiekuńczo-wychowawcze, przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole.

10. Special schools are organized for children and youth with special educational needs, of which for handicapped. Education may be conducted within the school system or individually. Special education occurs in special schools operating independently (primary schools, lower secondary schools, job-training schools - since 2004/05 school year, basic vocational schools, general secondary schools, supplementary general secondary schools, specialized secondary schools, technical secondary schools, supplementary technical secondary schools, post-secondary schools), in mainstream schools (in which special classes or integration, mainstream, therapeutic and compensatory section are established) as well as in special educational centres or health care institutions.

11. Special educational centres are facilities for handicapped children and youth, aged 3 and older who, for reasons of their disability, are not able to attend regular schools or nursery schools.

12. Youth education centres are intended for socially maladjusted youth. The goal of the centres is to eliminate the causes and manifestations of the social maladjustment as well as to prepare the youth people for independent life compliant with legal and social norms.

13. Youth sociotherapy centres are centres intended for socially maladjusted youth having behavioural disorders and susceptible to addiction to a degree affecting performance of life tasks without receiving special assistance.

14. Rehabilitation-education centres are facilities making it possible for children and youth with a mental retardation-profound to meet their obligation to receive an education through participating in rehabilitation-education classes.

15. Data regarding teachers, excluding academic teachers, concern teachers (including teachers of religion) employed in obligatory teaching programmes, i.e., excluding dayrooms educators and librarians conducting exclusively extracurricular activities, etc.

Data regarding academic teachers concern the positions: professor, assistant professor, tutor and assistant as well as other didactic positions: senior lecturer, lecturer, lector, instructor.

Data regarding teachers since 2001/02 school year concern full-time employees and part-time employees calculated as full-time employees.

16. Pre-primary education establishments are care and educational centres designated for children 3 of age until beginning education in primary school secured children for care and aimed at preparation to education in school.

Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczono:

- przedszkola,
- oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych.

17. Pomieszczenia szkolne nie obejmują pomieszczeń w szkołach specjalnych.

18. Dane dotyczące:

- 1) wychowania przedszkolnego oraz szkół (poza szkołami wyższymi) podano według stanu na początku roku szkolnego; dane o absolwentach - na koniec roku szkolnego;
- 2) szkół wyższych - prezentuje się według stanu w dniu 30 XI, a do roku szkolnego 1999/2000 - według stanu w dniu 31 XII; dane o absolwentach dotyczą liczby wydanych dyplomów ukończenia studiów wyższych; absolwenci wykazani są z poprzedniego roku szkolnego (np. dla roku szkolnego 2002/03 absolwenci z roku szkolnego 1 X 2001-30 IX 2002); do roku szkolnego 2000/01 wykazywani byli w roku kalendarzowym.

19. **Absolwenci eksterni** występują wyłącznie w szkołach policealnych, wyższych oraz w szkołach dla dorosłych.

20. **Internat** to placówka opiekuńczo-wychowawcza przeznaczona dla młodzieży uczęszczającej do szkół ogólnokształcących i zawodowych zlokalizowanych poza stałym miejscem zamieszkania. Bursa to międzyszkolna placówka pełniąca funkcję internatu.

21. Zadaniem **wychowania pozaszkolnego** jest stwarzanie młodzieży warunków sprzyjających rozwijaniu zainteresowań i uzdolnień oraz rekreacji i wypoczynku w czasie wolnym od zajęć szkolnych.

Do placówek **wychowania pozaszkolnego** zaliczono: pałace młodzieży, młodzieżowe domy kultury, ogniska pracy pozaszkolnej, międzyszkolne ośrodki sportowe i inne placówki publiczne i niepubliczne.

22. Dane statystyczne pochodzą z badań pełnych, realizowanych przez Główny Urząd Statystyczny na formularzach o symbolu „S”. Od roku szkolnego 2003/04 na sprawozdaniach tego typu brak informacji na temat zatrudnionych nauczycieli (nie dotyczy nauczycieli akademickich). Informację tę można pozyskać ze sprawozdań realizowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Pre-primary education establishments include:

- *nursery schools,*
- *pre-primary sections in primary schools.*

17. *Classrooms do not include classrooms in special schools.*

18. *Data regarding:*

- 1) *pre-primary education as well as schools (excluding higher education institutions), concern the beginning of the school year; data concerning graduates - the end of the previous school year;*
- 2) *tertiary education are presented as of 30 XI, and until 1999/2000 school year as of 31 XII; data regarding graduates concern the number of diplomas issued at the end of studies; graduates are shown from the previous school year (e.g., for 2002/03 school year, graduates from 1 X 2001-30 IX 2002 school year); until 2000/01 school year graduates were shown according to the calendar year.*

19. *Extramural graduates occur only in post-secondary schools, tertiary education as well as schools for adults.*

20. *A boarding school is a foster and educational facility designated for youth attending general and vocational schools located outside their place of permanent residence. A dormitory is an inter-school facility serving as a boarding school.*

21. *Extracurricular education offered young people favorable conditions to develop interests and aptitudes, and provided recreations and rest during timetable free time.*

Extracurricular education establishments include: youth's palaces, youth cultural establishments, extracurricular work's centres, interschool sports centres and other public and non-public establishments.

22. *Statistical data originated from full polls realized by Central Statistical Office on forms with symbol "S". There is no information about teacher employment (does not concern academic teachers) on this type of reports since 2003/04 school year. Such information may be received from reports realized by the Ministry of National Education.*